TYRINĖJIMAI GAONO G. 8

LINAS GIRLEVIČIUS

2005 m. atlikti tyrinėjimai ir žvalgymai Vilniuje, Gaono g. 8. Buvo likviduojama pastato avarinė būklė (tvirtinami pamatai ir kitos pastatą laikančios konstrukcijos), vidiniame pastato kieme statomas požeminis garažas, atliekami kiti žemės kasimo darbai. Archeologiniai tyrinėjimai šiame sklype vykdyti 2002 ir 2003 m. (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 188–190; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 183–185). 2004 m. griautos 2002 m. atkastos mūrinės konstrukcijos. Archeologams nedalyvaujant nugriauti pastato R ir dalies Š korpuso pamatai, sunaikinta dalis kultūrinio sluoksnio.

2005 m. archeologiniai tyrinėjimai atlikti sklypo V dalyje – vidiniame kieme ir tarpuvartėje ištirtas plotas 3. Įžemio paviršius fiksuotas 1,2–1,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus (H_{abs} apie 108,00 m) (LXVIII pav.), aptikta ūkinių duobių, medinio vandentiekio atšakos vieta, mūrinių konstrukcijų. Ankstyviausia ūkinė duobė ištirta PV pastato vidinio kiemo dalyje, ji datuota XV a. Duobės dugnas pasiektas 3,6–3,7 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Ūkinės duobės konstrukcija mišri – medžio (rąstų ar pusiau skeltų rąstų) ir akmenų. Jos užpildas – mėšlas, gotikinis statybinis laužas, maišyto žvyro sluoksniai. Radinių nedaug – aptikta buitinės keramikos ir puodyninių koklių fragmentų. Virš ūkinės duobės užpildo fiksuoti gotikinio mūro likučiai – du tarpusavyje nesijungiantys mūro gabalai. Mūras rištas tvirtu kalkių skiediniu ir moliu (apatinė dalis). Viršutinė mūro dalis mūryta iš akmenų ir raudonos spalvos 26x12x9, ?x10x8,5 cm ir panašaus dydžio gotikinių degto molio plytų ir pusplyčių. Mūro fragmentų viršutinės dalys atkastos 0,8–1 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Mūro R fragmentas įgilintas iki maždaug 2,3 m nuo žemės paviršiaus (iki H_{abs} apie 107,10 m). Ūkinės duobės Š dalis perkirsta medinio vandentiekio trasos. Ji įgilinta iki H_{abs} apie 107,25 m, perkasimo užpilde aptikta plieninė mova. Kitos sklypo V dalyje ištirtos ūkinės duobės datuojamos XVI a. pabaiga – XIX a. XVI–XVII a. datuotos ūkinės duobės buvo su medinėmis konstrukcijomis. Aptikta daug archeologinių radinių, daugiausia masinės medžiagos (LXIX pav.). Kultūrinio sluoksnio horizontuose mažai, jis (ypač tarpuvartėje) apardytas vėlesnės ūkinės veiklos.

2002 m. tirto ploto 1 V dalyje, vietoje, kur anksčiau stovėjo pastato Š korpuso R siena su kontraforsu, įžemyje aptikta stačiakampės lentomis išramstytos ūkinės duobės apatinė dalis (LXX pav.). Ji ištęsta R–V kryptimi, plane – 2,4x1,6 m dydžio. Duobės užpilde (mėšle, pilkoje žemėje su žvyro priemaiša) aptikta daug keraminių, odinių, medinių, keletas metalinių archeologinių radinių, datuojamų XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia ar pirmąja puse. Iš aptiktųjų buitinės keramikos fragmentų (LXXI, LXXII pav.) pavyko sudėti 24 geriau ar prasčiau išlikusius indus ar jų dalis. Vyravo nedideli oksidacinėje aplinkoje išdegti puodai (LXXIII, LXXIV pav.) ir puodeliai (LXXV pav.), aptiktos dvi išlaužtos taupyklės (LXXVI pav.), vaza (LXXVII pav.), dubenys (LXXVIII pav.), kelių ąsočių fragmentai. Autoriaus nuomone, šie dirbiniai buvo metami į duobę dar būdami sveiki ar tik apdužę – matyt, juose buvo atmatos. Pagal medinių konstrukcijų padėtį duobės užpilde spręstume, kad čia būta lauko tualeto duobės.

Dalį XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia datuojamos ūkinės duobės pavyko ištirti 2002 m.

tirto ploto 2 PV dalyje. Aptikta buitinės keramikos radinių, odinės avalynės fragmentų.

Rasta nedidelė rūsio patalpa pastato P korpuse. Ji dengta cilindriniu skliautu, kuriame buvo anga įlipimui, patalpoje buvo šviesłangis. Patalpa buvo iki lubų pripilta statybinių griuvenų ir pilkos žemės. Grunte aptikta XVII–XX a. radinių. H_{abs} apie 105,75 m atkastas apardytas akmenų grindinys, kurio viršus dengtas molio sluoksniu. Ši patalpa rūsyje atsirado baroko laikotarpiu, sumūrijus arkliną pertvaros sieną didesnėje rūsio patalpoje. Vienoje pastato V korpuso rūsio patalpų smėlio įžemyje aptikta nemažai XVII a. antrąja puse – XVIII a. datuojamų plokštinių koklių (LXXIX pav.). Tikėtina, kad kokliai rūsyje buvo laikomi krosnių remontui.

Archeologinių tyrinėjimų metu nustatyta, kad sklype Gaono g. 8 gyventa jau XV a. Itin intensyvus gyvenimas sklype vyko XVI a. pabaigoje – XVII a. pirmojoje pusėje. Aptikta didelė tuo laikotarpiu datuojamų archeologinių radinių kolekcija. Atlikus išsamius, nauja medžiaga paremtus istorinius sklypo tyrimus bei gretinant juos su archeologijos duomenimis, galima susidaryti išsamų vaizdą apie šios Vilniaus vietos raidą.

INVESTIGATIONS AT THE GAONO STR. 8

Archaeological investigations of the plot located at the Gaono Str. 8 in Vilnius performed in 2002 and 2003 were continued in 2005 as well (Fig. LXVIII-LXX). This time investigations were carried out in the inner yard and cellars of the reconstructed 16th – 19th century building. The earliest finds dated to the 15th century. A lot of finds dating to the late 16th – the first half of the 17th century was discovered as well (Fig. LXXI, LXXII). Potshards and leather footwear fragments were especially numerous. Most of the finds were collected from the garbage pits (Fig. LXXIII–LXXVIII), which used to be reinforced with wooden and mixed wooden-stone constructions. A wooden water pipe branch connection dating to the 17th century, a tile fragments (Fig. LXXIX) and small fragments of Gothic brickwork were found as well.

TYRINĖJIMAI PAMĖNKALNIO G. 7/8

Linas GIRLEVIČIUS

2005 m. atlikti archeologiniai tyrinėjimai ir žvalgymai sklype Pamėnkalnio g. 7/8, buvusio „Pergalės“ kino teatro pastato aplinkoje. Archeologiniai tyrinėjimai atlikti apie 200 m^2 dydžio plote prie pastato ŠR ir PV fasadų, kur buvo statomi požeminiai statiniai. Archeologiniai žvalgymai atlikti apie 750 m^2 plote renovuojamų inžinerinių tinklų vietoje, taip pat vietose, kur kultūrinis sluoksnis buvo visiškai arba dalinai sunaikintas archeologams nedalyvaujant.

Tyrinėjamas sklypas yra istoriniame Lukiškių priemiestyje. Apie šio priemiesčio užstatymo pobūdį galime spręsti iš istorinių XVII–XX a. Vilniaus miesto bei priemiesčių planų – juose matomas netankus sodybų užstatymas. XVII a. priemiestyje jau buvo susiformavęs gatvių tinklas. Šalia sklypo

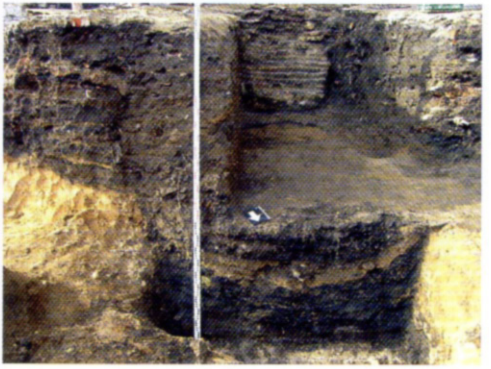

LXVIII pav. Pjūvis Vilniuje, Gaono g. 8, plote 3. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXVIII. The section in the plot 3 in Vilnius, Gaono Str. 8.



LXIX pav. Kita ūkinė duobė, puodas (Inv. Nr. 967). *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXIX. Another garbage pit, a pot (Inv. No. 967).



LXX pav. Ūkinės duobės ploto 1 V dalyje pjūvis. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXX. The section of the garbage pit 1 in the W part of the plot.



LXXI pav. Ūkinė duobė ploto 1 V dalyje, dubuo *in situ*. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig LXXI. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a bowl *in situ.*

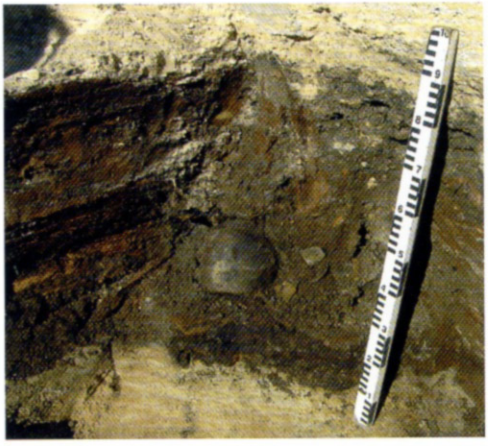

LXXII pav. Puodas ūkinėje duobėje ploto 1 V dalyje *in situ*. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXXII. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a pot *in situ.*



LXXIII pav. Ūkinė duobė ploto 1 V dalyje, puodas (Inv. Nr. 877). *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXXIII. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a pot (Inv. No. 877).



LXXIV pav. Ūkinė duobė ploto 1 V dalyje, puodas (Inv. Nr. 884). *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXXIV. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a pot (Inv. No. 884).



LXXV pav. Ūkinė duobė ploto 1 V dalyje, puodelis (Inv. Nr. 883). *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXXV. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a cup.



LXXVI pav. Ūkinė duobė ploto 1 V dalyje, taupyklė (Inv. Nr. 880). *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXXVI. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a money-box.



LXXVII pav. Ūkinė duobė ploto 1 V dalyje, vazelė (Inv. Nr. 882). *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXXVII. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a vase.



LXXVIII pav. Ūkinė duobė ploto 1 V dalyje, dubuo (Inv. Nr. 878). *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. LXXVIII. The garbage pit 1 in the W part of the plot, a bowl (Inv. No. 878).



LXXIX pav. Koklis (Inv. Nr. 874). *L. Girlevičiaus nuo*
Fig. LXXIX. A tile (Inv. No. 874).